

4671

ACC. N:R.

Landskap: Halland

Upptecknat av: Albert Andersson -
Sandhuf.

Härad: Höks

Adress: Varberg

Socken: Ö. Kramp.

Berättat av: Tilla Holmgren.
Sont. 60 år.

Uppteckningsår: 1926

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör	sid.
Linets odling o. bearbetning	1-7.
Vissa dagar fick man i spinnna.	8.
Skagi v. vävning.	8-9.
Lintväd användes för att bota kvamp.	9.
Linfrö utsäddes kring gård, där någon gick igen.	9.
Skjölthavare av solv.	10.
Skindra sjöspillingar att gå igen - knyta samman likets stor- tår med solv.	10.

Skriv endast på denna sida!

10 sid.

~~HALLANDS HEMBYGDSFÖRBUND~~

Socken: Östra Karup

Berättat av: Fru Pilla Holmgren

Ålder: Omkr. 60 år

4671

Uppteckn. av: Albert Anderson

Den 7-8 aug. 19 26

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESSAMLING

Linets odling och förädling.

1

Man skall så linet i åttonde "ugan".

Veckoräkningen börjar med 13:e veckan den 6 april.

Vid sådden går mannen före och sår, och kvinnan kommer efter och "fjädar", d.v.s. hon stryker med ena foten i mullen för att utmärka hur långt åt sidan om såningsmannen fröet faller.

Då linet är moget, ryckes det upp med händerna, "röskas". Moget är linet, då fröna äro bruna.

Linet bindes i "neger" (kärvar), som äro något större än ett handsmått, och "negerna" ombindas med några ~~kävar~~ strån av linet, "töver" (tågor).

Därefter uppresas kärvarna i skylar, som kallas "travar", om vardera 30 kärvar.

Efter torkningen hemköres linkärvarna, varefter fröhusen skiljas från stråna medelst tröskning eller genom att draga dem genom en linkam, vilket senare kallas att "reva". Fröhusen kallas "knevle".

~~HALLANDS HEMBYGDSFÖRBUND~~

Socken: Östra Karup

Berättat av: (Forts.)

4671

Uppteckn. av

Den 19

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESSAMLING

2.

Sedan man avskilt fröhusen, skulle linet rötas, varvid ängsrötning tillämpades. Man utbredd linet på en gräsvall, ("egra"), eller naturlig äng, där det fick ligga tills det var rötat, vilket vanligen tog en tid av omkring en månad.

Därefter tog man upp linet och band det i "hörabunter", som voro något större än en "neg".

Sedan skall man "hånna" hören, d.v.s. man avdelar det i handsmått, som ombindas med några tågor.

Därefter skall hören torkas på bastuan, varvid handsmåtten ställas med toppändan uppåt på "tilled", d.v.s. bastuans lavar.

Förr hände det att man torkade lin på bakarugnen, vars botten kallas "äringen".

Stundom torkas linet på öppen grav, som kallas "totorra".

En kvinna har till uppgift att torka linet och tillse bastuan under eldningen.

~~HALLANDS HEMBYGDSFÖRBUND~~

Socken: Östra Kerup

Berättat av: (Forts.)

Uppteckn. av

Ålder: 4671

Den 19

3

3

Bråkningen av linet började alltid kl. 1 på natten och fortgick ungefär till dagningen. Man lejde inte gärna folk till detta arbete, men å andra sidan behövde man vara så många att det gick att bli färdig med gårdens lin medan man höll på med det. Därför brukade man göra bytesarbete grannar emellan.

Då man skulle bråka lin, sände man ut en "påg" att "bua" till arbetet. Han red omkring till grannarna vid midnattstid, och han red det fortaste han kunde och buade genom att väcka de sovande och kalla dem till arbetet. De som kunde komma, gingo direkt från sina hem till bastuan, där arbetet började utan föregående måltid. I regeln var man jämna par vid arbetet: en man som grovbråkade åt en kvinna. Det grövre redskap, som mannen använder när han "krasar", (grovbråkar), kallas "hästen", och det finare redskap, som kvinnan använder, när hon ~~XXXXXXX~~ finbråkar, "skavar", kallas "skavebröda".

Kvinnan slår takt med brödans käftar allt under det hon till takt

~~HALLANDS HEMBYGDSFÖRBUND~~

Socken: östra Karup

Berättat av: (Forts.)

Uppteckn. av

Ålder:

4671

Den 19

4

sjunger: "Jens Hans Hans, Jens Hans Hans", och när hon tar de tre
sista tagen på tåten säger hon: "Kitta, Kitta, Kitta".

Efter en timmas arbete kom "mällem-målet", som bestod av 1/4
kaka, skuren i kors, ost och smör, som togs med "fällekniven" ur
träbyttan, samt "jästpannkaka". Dryckerna voro hembryggt öl eller
dricka samt brännvin, som även kvinnorna drucko, fast ej så "meed"
som männen.

Kvinnan, som eldat bastuan, brukade stå för att lämna ut hören
till dem som bråkade. Hon hade därvid hjälp av en pojke, som kal-
lades "tohutt".

Efter arbetets slut blev det vanligen gille med dans.

Sedan skulle hören skäktas ("sjätta"). Avfallet kallades "sjätte-
fall".

Därefter häcklade man ~~XXXXX~~ hören och avdelade den i olika kva-
litéer: 1/ "lockar" (det finaste linet), 2/ "blåer" (blånor)

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESSAMLING

~~HALLANDS HEMBYGDSFÖRBUND~~

Socken: Östra Karup

Berättat av: (Forts.)

Uppteckn. av

Ålder: 4671

Den 19

5

Hör och blånor voro nu färdiga att spinna.

5

Garnet indelades i kvalitéer, beroende på råämnet: 1/ "lockagar", (garn av det fina linet), 2/"blaugar", (garn av blånor). Man hade stundom även en tredje kvalité: "sjättefallsgar", (det garn, som spunnits av avfallet vid skäkningen).

I regel brukade man byka och bleka allt garn. Det hände dock, att man ej bykte ~~XXXX~~ och blekte sådant garn, som skulle användas att sy med. Sådant garn brukade man nysta på en "nystapinge".

Det garn, som skulle användas till inslag i väven, ("öv"- inslag) spolades på spolar av papper. Detta kallades att "spulta". ~~XXX~~

Då man tvinnade garn, satte man två (eller flera) rullar garn på "rullehären", som bestod av en liggande bräda, vari voro fästade uppstående stöd. Genom dessa gick en axel, på vilken rullarna trädde. Garnet gick från rullarna till spinnrocken, där det samantvinnades.

~~HALLANDS HEMBYGDSFÖRBUND~~

Saken: Östra Karup

Berättat av: (Forts.)

Uppteckn. av

Ålder: 4671

Den 19

6

Garnet uppwindades i härvor genom att ~~XXXXXXXXXX~~ vinda det på en "haspa". Arbetet kallades också att "haspa".

6

Det för varp avsedda garnet skulle därefter "bommas" (bobinas), varefter det skulle varpas.

Sedan garnet nedtagits från varporna, var man färdig att sätta upp väv. Först skulle man "sveva", d.v.s. man skulle vinda varpen på garnbommen, "reven". En ~~XXX~~ ^{person} stod på varpen medan en drejade garnbommen runt. För att garnet skulle lägga sig jämnt på garnbommen hade man först trätt garnet genom en grövre vävsked. Sedan man var färdig med att "sveva", skulle man "selva", d.v.s. träda varpen genom solvens mittögla, varefter man skulle förbinda tramporna med de nedre solvskaften. ~~XXXXXXXXXXXXXX~~ "knyda fosjeerna i selvåkäpparna". ("Fosje" = trampa). Därefter trädde man varpen genom vävskeden, varefter man förband den med de kring vävbommen virade snörena, "knyda fram".

~~HALLANDS HEMBYGDSFÖRBUND~~

Socken: Östra Karup

Berättat av: (Forts.)

Upptechn. av:

Ålder:

4671

Den 19

7

7

Sidostyckena å vävstolen kallas "vävräcken", garnbommen kallas "bagreven", bröstbommen kallas "bröstträet", tygbommen kallas "framreven", slagbommen kallas "slabóret", (med akut acc. på andra stavelsen; landsmål: *slabörst*), blocket, som uppbär solven, kallas "knäppen", i blocken hänga "nickepingana", vävspännaren kallas "spröde".

Bandvävstolen kallas "listaväv".

Det tyg, som vävdes med en tråd genom solv och rör, kallades "enrörad" väv och användes mest till handduksväv. Vidare vävdes "lärt", "blaggar", "firskåft" och dräll.

För att tyget skulle bli starkt, brukade man "salla" varpen, d.v.s. man beströk den med ~~XX~~ till ett slem kokat linfrö. Ville inte detta torka fort nog, så håller man "eldglöver" under varpen.

Tyg försålades på Våxtorps och Åby-Klippans marknader.

~~HALLANDS HEMBYGDSFÖRBUND~~

Socken: Östra Karup

Berättat av:

(Forts.)

Upptechn. av

Ålder:

4671

Den 19 26

8

Om övertro i samband med linets odling och förädling.

8

Sånad.

Man fick ej spinna så länge julen varade.

Man fick ej spinna "dimmeldagarna", när lik fanns i huset, lördagseftermiddag eller när det var "hälad" (= dagen före helgdag). Spann man om "dimmeldagarna" så blåste halmtaken av taket.

Vävnad.

Innan man börjar väva, träder man tre solv i varpen för att väven skall gå bra och tyget bli starkt. Trollen eller folk som kan trolla, kan då inte göra något "håxpåx" med väven.

eller: man tar tre "börs-strån", halmstrån från halmtaket rätt över "farstudörren", och förfar som med de tre solven. Samma verkan.

Om någon varit inne och gjort något "otöj" med väven så att varpen t.ex. blivit skör, så repareras skadan på det viset att man tar tre eldglöver och släpper dem genom varpen, som man under tiden böjer åt sidorna.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESSAMLING

~~HALLANDS HEMBYGDSFÖRBUND~~

Socken: Östra Korup

Berättat av: (Forts.)

Uppteckn. av

Ålder:

4671

Den

19 26

9

Om någon inträdde, när man satte upp väv, skulle den inträdande fråga: "hur många skaft?" Sedan han fått svar, lyfte han först den ena foten och därefter den andra under det han upprepade: "sonhöjske" (landsm.: *sohöjske*), d.v.s. "så högt skäl".

Om någon inträdde när man satt och vävde, skulle den inträdande lyfta fötterna som om han själv sutte vid vävstolen under det han sade: "så fort å som på, starkt som ståltrå". Om den inträdande inte iakttog detta, blev väverskan förgräddad, ty hon trodde då, att väven skulle bli utsatt för något "otöj".

Lintråd.

Vanlig tråd av lin användes ~~XXXXXX~~ för att bota kramp. Om en person fått kramp i ett ben eller annan lem, så skulle man knyta om stället med en lintråd, som då kallades "krampaknuda".

Linfrö

brukade man utså kring en gård, där någon gick igen. "Alltid med framgång", tillägger meddelaren.

LUDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESSAMLING

~~HALLANDS HEMBYGDSFÖRBUND~~

Socken: Östra Karup

Berättat av: *Håkan Ad*

Ålder: *1913 Halland*

(Forts.) 4671

Uppteckn. av: *Ulf Sandklef*

Den: *1913 Pella Holmgren* 60 år

10

10

Solv.

Förutom ovan nämnda bruk att inlägga tre solv i varpen, när man ~~innan~~ började väva, kunde solv användas till följande:

Mjölkaharar av solv.

De som kunde med sådant, togo tre solv och gjorde därav en mjölkahare, som mjölkade deras ovänners kor, när dessa voro ute på beté, och som kräkte upp mjölken, när de kommo hem till harens ägare. Fick man se en mjölkahare och ville skjuta den, måste man lägga bly i bössan. Råkade man med sitt skott mjölkaharen, så föll han, men man hittade efter honom blott tre solv.

Hindra självspillingar att gå igen.

För att hindra självspillingar tt gå igen knyter man samman likets "kubbar" (stortår), med solv.